

Datum
2016-02-23

Vårt diarienummer
2015-110-8920

Ert datum
2015-11-17

Er beteckning
U2015/04749/S

Utbildningsdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Mer tid för kunskap – förskoleklass, förlängd skolplikt och lovskola (SOU 2015:81)

Sammanfattning

CSN har inga synpunkter på förslagen, men vill påtala följande:

- Att det krävs en ändring i 2 kap. 2 § andra stycket 1 studiestödsförordningen (2000:655) för att utlandssvenska studerande, som väljer att fullgöra den förlängda skolplikten i grundskolan, ska kunna få fortsatt inackorderingstillägg även under året med förlängd skolplikt.
- Att den förlängda skolplikten och på vilken nivå den fullgörs kan få stor betydelse för den studerande ur flera perspektiv, bl.a. vilka stöd den studerande kan ha rätt till, påverkan av ogiltig frånvaro (skolk) på beviljade stöd och förbrukande av veckor med studiemedel.
- Att lovskola i vissa fall kommer att kunna ge rätt till studiehjälp.

1 Författningsförslag

Utlandssvenskar – behov av förordningsändring

Enligt 2 kap. 2 § första stycket studiestödsförordningen (2000:655) får inackorderingstillägg lämnas till studerande vid andra utbildningar än sådana som ingår i skolväsendet och har offentlig huvudman. Men det får också lämnas för studier vid utbildningar med offentlig huvudman inom skolväsendet om den studerande är utlandssvensk. Detta innebär att inackorderingstillägg idag kan beviljas till utlandssvenska studerande, oavsett om de läser på offentlig eller fristående gymnasieskola. Om den utlandssvenska eleven väljer att fullgöra den förlängda skolplikten i gymnasieskolan kommer denna därmed att kunna få inackorderingstillägg.

Enligt 2 kap. 2 § andra stycket 1 studiestödsförordningen får inackorderingstillägg även lämnas till utlandssvenska studerande i grundskolans åk 7-9. Om eleven väljer att fullgöra den förlängda skolplikten i grundskolan och ett sådant extra år inte innebär att den studerande går om någon av årskurserna 7-9, kommer den studerande inte att kunna få inackorderingstillägg under året med förlängd skolplikt med de nuvarande reglerna. För att utlandssvenska studerande, som fullgör den förlängda skolplikten i grundskolan i form av ett 10:e år, ska ha rätt till inackorderingstillägg under året med förlängd skolplikt krävs en ändring i studiestödsförordningen.

Begreppet utlandssvensk studerande definieras i skollagen¹ som en studerande vars vårdnadshavare stadigvarande vistas i utlandet och av vilka minst en är svensk medborgare. Det krävs alltså att den studerandes båda vårdnadshavare, eller om den studerande endast har en vårdnadshavare, denne stadigvarande vistas utomlands. Om en vårdnadshavare vistas utomlands men den andre är bosatt i Sverige ingår den studerande inte i kategorin utlandssvensk studerande. Det spelar ingen roll var den studerande eller hans eller hennes vårdnadshavare är folkbokförda. Det som är avgörande är var vårdnadshavarna stadigvarande vistas.

Under läsåret 2013/2014 var det 9 studerande som fick bifall på ansökan om inackorderingstillägg för studier vid grundskola. Läsåret 2014/2015 var det 7 studerande och 2015/2016 var det 4 studerande. Av de 4 studerande som fick bifall under det senaste läsåret var det 2 studerande som var utlandssvenskar. Det är således endast ett ytterst fåtal studerande varje år som får inackorderingstillägg i åk 7-9 pga. att de är utlandssvenskar och som riskerar att beröras av en eventuell förlängd skolplikt.

4.4.2 Förlängd skolplikt – omfattning och innehåll

Antal veckor med studiemedel

Från och med höstterminen det år en elev fyller 20 kan denne inte längre få studiehjälp. Om eleven vid denna tidpunkt går kvar i gymnasiet kan denne istället ansöka om studiemedel. En sådan studerande börjar därmed förbruka studiemedelsveckor redan på gymnasiet, vilket i sin tur kan leda till att det inte finns tillräckligt många veckor kvar om den studerande vid ett senare tillfälle skulle vilja läsa på t.ex. komvux. Förlängd skolplikt ökar därmed risken för att en studerande behöver förbruka veckor med studiemedel redan på gymnasiet.

Ta som exempel en elev som läser 10 år på grundskola (9 år + förlängd skolplikt 1 år) utan att bli behörig. Denne fortsätter sedan på

---

¹ 29 kap. 7 § skollagen (2010:800).

introduktionsprogrammet på gymnasiet när denne är 17 år. Om eleven läser ett år på introduktionsprogrammet och 3 år i ordinarie gymnasiet kommer eleven att förbruka veckor med studiemedel under det sista året. Om eleven dessutom väljer att läsa en 4-årig gymnasieutbildning efter introduktionsprogrammet kommer de två sista åren av gymnasieutbildningen att belasta veckor med studiemedel på gymnasienivå

Antalet studerande som behöver längre utbildningstid har ökat under de senaste åren. Läsåret 2013/2014 var det 2 350 studerande som läste ett fjärde år på gymnasiet. Läsåret 2014/2015 var det 2 711 studerande och 2015/2016 var det 3 015 studerande.

Även antalet studerande som fyllt 20 år och som läser kvar inom gymnasieskolan har ökat under de senaste åren. Läsåret 2013/2014 var det 198 studerande som fyllt 20 år (födda 1993) som läste årskurs 1. I årskurs 2 var det 1 526 studerande som fyllt 20 år, i årskurs 3 var det 2 592 studerande och i årskurs 4 var det 269 studerande. Läsåret 2014/2015 hade antalet studerande som fyllt 20 år (födda 1994) och läste kvar inom gymnasieskolan ökat. Årskurs 1 var det 240 studerande, årskurs 2 var det 1 626 studerande, årskurs 3 var det 2 822 studerande och årskurs 4 var det 293 studerande. Läsåret 2015/2016 är antalet studerande över 20 år (födda 1995) 349 studerande i årskurs 1, 1 848 studerande i årskurs 2, 3 085 studerande i årskurs 3 och 544 studerande i årskurs 4.

Även för de Rg-elever som inte får aktivitetsersättning från Försäkringskassan blir läget så att de förbrukar studiemedelsveckor på gymnasiet. De som gått på specialskola före RGD/RGH har gått 10 år på grundskolenivå och är därmed 17 år när de börjar i gymnasiet. Om de dessutom skulle få förlängd skolplikt med ett år och fullgör den på grundskolan är dessa studerande 18 år när de börjar i gymnasiet. Dessa studerande behöver dessutom ofta läsa 4 år på gymnasiet, vilket innebär att de inte kan få studiehjälp under hela studietiden utan måste gå över till studiemedel. Under innevarande läsår är det 57 av 330 studerande med Rg-bidrag som läser ett fjärde år.

4.4.3 Var ska den förlängda skolplikten fullgöras?

Ur den studerandes perspektiv kan valet av var (på vilken nivå) den förlängda skolplikten ska fullgöras få stor betydelse. CSN vill nämna följande konsekvenser av valet.

Möjlighet till fler stöd med studiehjälp

Om en elev fullgör den förlängda skolplikten vid ett introduktionsprogram i gymnasieskolan kan eleven få studiehjälp från CSN, inklusive

inackorderingstillägg och extra tillägg. En elev som väljer att fullgöra den förlängda skolplikten i grundskolan kan inte få dessa stöd.

Ogiltig frånvaro (skolk)

När en elev fullgör den förlängda skolplikten i grundskolan uppbär denne förlängt barnbidrag från Försäkringskassan. Detta bidrag påverkas inte när en elev under en tid skolkar från undervisningen och skolket påverkar då inte heller eventuella övriga bidrag från Försäkringskassan. Det är först när skolan gjort bedömningen att eleven helt har avbrutit studierna som det förlängda barnbidraget påverkas.

När en elev istället väljer att fullgöra den förlängda skolplikten vid ett introduktionsprogram i gymnasieskolan uppbär denne studiehjälp från CSN. Eleven får, utöver studiebidraget, möjlighet att ansöka om inackorderingstillägg och extra tillägg. Samtliga dessa bidrag kan påverkas av om eleven skolkar och eftersom vissa av bidragen från Försäkringskassan (t.ex. bostadsbidrag, underhålls- och flerbarnstillägg) är beroende av att eleven har studiehjälp från CSN kan även dessa bidrag från Försäkringskassan då påverkas av skolket.

Prövning av grundläggande rätt till studiestöd för utländska medborgare

När en utländsk medborgare fullgör den förlängda skolplikten inom grundskolan görs ingen prövning av om denne har grundläggande rätt till studiestöd inför året med den förlängda skolplikten, eftersom den studerande då ännu inte är aktuell för studiehjälp. Om den utländska medborgaren däremot väljer att fullgöra den förlängda skolplikten vid ett introduktionsprogram inom gymnasieskolan kommer det att göras en prövning av om den studerande har grundläggande rätt till studiestöd inför året med den förlängda skolplikten (gäller inte Rg-bidraget eftersom det saknas bestämmelser om sådan prövning vid ansökan om Rg-bidrag). Studerande som läst årskurs 7-9 utan att uppnå behörighet till gymnasiet och som saknar grundläggande rätt till svenskt studiestöd kommer därmed inte att kunna få studiehjälp för året med förlängd skolplikt på gymnasiet. Detta torde dock inte få några större konsekvenser eftersom CSN bifaller drygt 90 procent av ärendena om prövning av grundläggande rätt till studiestöd för utländska medborgare för de som ansöker om studiehjälp.²

Antal månader med ersättning

Studerande som fyller 16 år under kvartal 1 eller 2 och som väljer att fullgöra den förlängda skolplikten vid en grundskola får förlängt barnbidrag ända fram

---

² De knappt 10 procent som får avslag är till större delen tredjelandsmedborgare där föräldrarna fått tillstånd som arbetskraftsinvandrade.

till dess att studierna avslutas, alltså 12 månader efter att årskurs 9 avslutades.³ En studerande som väljer att fullgöra den förlängda skolplikten vid ett introduktionsprogram i gymnasieskolan upphör däremot att få barnbidraget redan när denne avslutar åk 9, för att istället få studiehjälp under 10 månader under det förlängda studieåret. För studerande som fyller 16 år under kvartal 3 påverkas ersättningen så att den studerande får ersättning under 12 månader om denne går kvar i grundskolan, att jämföra med 11,5 månader om denne väljer att fullgöra den förlängda skolplikten i gymnasieskolan. För studerande som fyller 16 år under kvartal 4 påverkas inte antalet månader med ersättning av var den studerande väljer att fullgöra den förlängda skolplikten, det blir samma antal månader oavsett om den studerande får förlängt barnbidrag eller studiehjälp.

6.2.3 Ekonomiska konsekvenser för staten

CSN instämmer i utredningens beräkningar av ökade kostnader för CSN och kompensation för dessa.

Administrativa konsekvenser för CSN

CSN:s bedömning är att de sökta stöden inackorderingstillägg och extra tillägg kan komma att öka med utredningens förslag. Dessutom förväntas antalet skolkärenden och ärenden om betalningsmottagare öka, vilka är resurskrävande ärenden hos CSN. Ökningen av antalet ärenden förväntas dock inte bli större än att den kan omhändertas inom den ordinarie verksamheten.

6.3.3 Konsekvenser för staten

Lovskola och konsekvenser gällande inackorderingstillägg

Utredningen berör inte frågan om rätt till studiehjälp under lovskola. CSN vill påtala att utlandssvenska studerande och studerande vid förberedande dansarutbildning har rätt till inackorderingstillägg för studier på grundskola, om den faktiska studietiden pågår minst 15 dagar.⁴ I de fall lovskolan pågår mer än 15 dagar kommer nämnda elevgrupper alltså att ha rätt till inackorderingstillägg även under tid som lovskolan pågår.

---

³ 15 kap. 5-7 §§ socialförsäkringsbalken (2010:110).

⁴ 2 kap. 6 § andra stycket studiestödslagen (1999:1395) och 2 kap. 2 § studiestödsförordningen (2000:655).

Beslut om detta remissvar har fattats av chefsjuristen Åke Svensson efter föredragning av verksjuristen Pernilla Björck. I arbetet med remissvaret har även utredaren Viktoria Sarwien, verksamhetsutvecklaren Stefan Nilsson, studiehjälps- och Rg-bidragsutredaren Veronica Florin Carlsson och utredaren Johnny Svanström deltagit.

Åke Svensson

Pernilla Björck